

МІЖНАРОДНІ ОСВІТНІ ПОСЛУГИ ЯК СТАТТЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЕКСПОРТУ І ЧИННИК ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

І. А. ОСТРОВСЬКИЙ, канд. екон. наук, доц.,
доц. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки

П. Д. КОНОВАЛОВА, студ.

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків*

Поширення освітньої взаємодії України із світовою спільнотою є принциповим важелем інклюзивного розвитку держави. Глобалізація економіки сприяє створенню нових форм міжнародних економічних відносин і дозволяє аналізувати освітню послугу не тільки з точки зору суспільного і приватного блага, але й як послугу, якою торгують, що за класифікацією Світової організації торгівлі є джерелом несировинного експорту. Не тільки освітні установи, а й країни включаються в конкурентну боротьбу щодо залучення іноземних учнів. Багато в чому вона ґрунтується на наявній державній політиці в галузі освіти, спрямованій на підвищення якості і збільшення конкурентоспроможності освітньої системи з урахуванням ефективної стратегії інтернаціоналізації.

Освітня послуга як об'єкт експорту є специфічним продуктом, тому їй притаманні як риси, традиційні для послуг, так і специфічні особливості:

1. Традиційні: освітня послуга є суспільним благом, що має велике значення в умовах розвитку інноваційної економіки, контролюється і регулюється державою і міжнародними організаціями, зокрема, через стандарти якості, а також трансформується в умовах диверсифікації діяльності освітніх установ.

2. Специфічні: освітня послуга в умовах глобалізації володіє низкою міжнародних атрибутів, зокрема, гармонізацією освіти в європейському просторі, зростанням кількості суб'єктів пропонування і попиту на світовому ринку освітніх послуг, залежністю від рівня розвитку країни, а також багатьма зовнішніми чинниками. Державну участь на ринку експортованих освітніх послуг треба спрямувати на створення сприятливих умов для розвитку національної освітньої системи, а також її виходу на міжнародний рівень, зокрема, через утворення середовища для комфортного перебування іноземних громадян.

З цієї позиції освіту як товар, що експлуатується на світовому ринку, розглядають не тільки як сукупність навичок, відносин і цінностей, які необхідні для виконання громадських обов'язків і стимулювання економічного зростання, але й як товар, який при придбанні споживачем дозволяє сформувати систему навичок, що можуть зацікавити на ринку або створити те, що захочуть купити або продати суб'єкти ринкових відносин.

Згідно з міжнародною розширеною класифікації послуг, що відображається в платіжному балансі, витрати на отримання освіти враховують в елементі класифікації «Поїздки».

Найбільш поширеною категорією освітніх послуг, з точки зору експорту, є вища освіта. Університети починають розглядатися як драйвери розвитку за трьома основними напрямками: економіка, наука та інновації, людський капітал.

За прогнозами ЮНЕСКО і ОЕСР, до 2025 року кількість іноземних студентів має перевищити 8 мільйонів осіб, що говорить про обсяги ринку в мільярди доларів. При оцінюванні обсягів ринку враховують сукупні витрати іноземних громадян на оплату навчання, проживання, комунальних послуг, харчування, послуг комунікації, навчальних матеріалів, візових, страхових і медичних витрат, а також інших супутніх витрат. Відповідно до норм СОТ реалізація освітніх послуг у сфері вищої освіти повинна здійснюватися за міжнародними стандартами, серед яких виділяють систему менеджменту якості в освіті (ISO/IWA2), стандарти і рекомендації для гарантії якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG), модель досконалості Європейського фонду управління якістю (EFQM) [1].

За особливостями перетину експортером вищої освіти національного кордону і формою його взаємодії з імпортером можна виділити пасивний, активний та дистанційний складники. Перший складник охоплює навчання іноземних студентів у межах даної країни, другий – зарубіжну експансію національних закладів вищої освіти із створенням власних філіалів і представництв, третій – опосередковану взаємодію експортерів та імпортерів послуг.

За способами надання послуг доцільно визначити споживання іноземними студентами освітніх послуг у власній країні або в країні – експортері, розробку і реалізацію всіх видів транскордонних освітніх програм і курсів навчання, комерційну присутність ЗВО в інших країнах, поїздки зайнятих самостійно або найманих працівників.

Таким чином, експорт вищої освіти являє собою сукупність заходів і прийомів, застосовуваних для створення, просування, позиціонування і реалізації конкурентоспроможних освітніх послуг на зовнішніх ринках з урахуванням ключових елементів і правил GATS [2].

Усе це сприяє трансформації світового освітнього простору, в якому освітня послуга виступає як об'єкт експорту, модернізуючи суб'єктів її надання, способи і форми міжнародних відносин.

Література:

1. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України. Аналітична записка / Сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1537/> (дата звернення: 25.01.2020).
2. General agreement on trade in services. URL: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/26-gats.pdf (дата звернення: 25.01.2020).